

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालय :

**NATIONAL SANSKRIT UNIVERSITY
Tirupati**

धर्मशास्त्रविभाग :

DEPARTMENT OF DHARMASHASTRA

आचार्यपाठ्यक्रम :

SYLLABUS for ACHARYA

2017

राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः
धर्मशास्त्रविभागः
आचार्यपाठ्यक्रमे निर्द्धारितपत्राणां मूल्याङ्कनार्थमङ्कदानपद्धतिः

Max. Marks - 100

(Following pattern will be followed for each paper in each semester)

(External Assessment =70 marks for Written Examination)

I. Ten objective type questions(comp.) carrying 01 mark each	= 10 X 01 = 10 Marks
II. Two short type questions	carrying 05 marks each = 02 X 05 = 10 Marks
III. Two long type question	carrying 10 marks each = 02 X 10 = 20 Marks
IV. Two long type question	carrying 15 marks each = 02 X 15 = 30 Marks

Total = 70 Marks

(for Internal Assessment = 30 Marks)

I. Objectives type Questions (Class Test)	= 10 Marks
II. Paper presentation in Departmental Seminar	= 10 Marks
III. Assignment	= 10 Marks

Total = 30 Marks

Grand total = 70 Marks + 30 Marks =100 Marks

आचार्यपाठ्यक्रमः(धर्मशास्त्रम्)

SYLLABUS for ACHARYA (Dharmashastram)

[Total Four Semesters; Approved by Board of Studies in the meeting held on 13.09.2020]

आचार्यप्रथमवर्षम्

प्रथमः षण्मासिकः/First Semester

Hard Core

प्रथमपत्रम्

याज्ञवल्क्यस्मृतेराचाराध्यायस्य (मिताक्षरासहितस्य)आदितो विवाहप्रकरणान्तम्

Paper – 1: Micro study of Yajnavalkyasmṛti written by Yajnavalkya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] Max. marks - 100

(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objective of the Course I:

- अनेन पत्रेण छात्राणां स्मार्तधर्म-संस्कार-ब्रह्मचर्याश्रमविहितशैक्षणिकाचार-गृहस्थाश्रमविहितसामाजिक-दायित्वकर्तव्यादिविषयेषु ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I उपोद्घातप्रकरणादारभ्य ब्रह्मचारिप्रकरणस्य शौचनियमपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 1 to 18 श्लोकाः)

- ❖ षड्विधस्मार्तधर्मः
- ❖ धर्मस्य चतुर्दशस्थानानि
- ❖ धर्मस्य कारकज्ञापकहेतुः
- ❖ गर्भाधानादिसंस्काराः
- ❖ ब्राह्मणादीनामुपनयनकालः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- ब्रह्मचारिप्रकरणस्य प्राजापत्यादितीर्थादारभ्य ब्रह्मचर्यावधिपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 19 to 36 श्लोकाः)

- ❖ प्राजापत्यादितीर्थः

- ❖ आचमनविधिः
- ❖ अभिवादनविधिः
- ❖ भैक्षचर्याप्रकारः
- ❖ गुर्वाचार्यादिलक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- ब्रह्मचारिप्रकरणस्य उपनयनकालस्य च परमावधिम् आरभ्य विवाहप्रकरणस्य कन्यादाने वरनियमपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 37 to 55 श्लोकाः)

- ❖ उपनयनकालः
- ❖ वेदग्रहणाध्ययनफलम्
- ❖ पञ्चमहायज्ञफलम्
- ❖ नैष्ठिकब्रह्मचारिधर्मः
- ❖ कन्यालक्षणानि

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- विवाहप्रकरणस्य द्विजातीनां शूद्रदारग्रहणनिषेधादारभ्य शास्त्रीयदारसंग्रहफलपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 56 to 78 श्लोकाः)

- ❖ कन्यादाने वरनियमः
- ❖ ब्राह्मादिविवाहलक्षणं
- ❖ कन्यादातृक्रमः
- ❖ नियोगविधिः
- ❖ द्वितीयपरिणयने हेतवः
- ❖ स्त्रीधर्मः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- ऋतुकालसमयादारभ्य विवाहप्रकरणसमाप्तिपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 79 to 89 श्लोकाः)

- ❖ स्त्रीणाम्
- ❖ ऋतुकालावधिः
- ❖ स्त्रीगमने वर्ज्यदिनानि
- ❖ मृतभर्तृकनियमः
- ❖ प्रमितभार्यानियमः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (मिताक्षरासहिता)- चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसी, 2008 / नागप्रकाशन, दिल्ली, 1985

सहायकग्रन्थः

१. आचारमयूखः- नीलकण्ठभट्टकृतः, भगवन्तभास्करग्रन्थमाला, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान , दिल्ली ,1986

द्वितीयपत्रम्

कौटलीयार्थशास्त्रस्य प्रथमाधिकरणम्

Paper – 2: **Micro study of Kautaliyamarthasastram written by Kautaliya .**
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] **Max. marks - 100**
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objective of the Course II:

- विहितेन पत्रेण राजा कथं प्रशिक्षितो भवेत् तथा राष्ट्रस्य सम्यक् परिचालनाय किं किं कुर्यादिति कौटलीयव्यवस्थासम्बन्धं च ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I कौटलीयार्थशास्त्रस्य विनयाधिकारिकादारभ्य वृद्धसंयोगपर्यन्तम् ।

(कौटलीयमर्थशास्त्रस्य 1st to 5th अध्यायाः)

- ❖ समग्रेऽर्थशास्त्रे प्रतिपादितविषयाणां ज्ञानम्
- ❖ विद्यासमुद्देशः
- ❖ त्रयीस्थापना
- ❖ वार्तादण्डनीतिस्थापना
- ❖ वृद्धसंयोगः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II-

कौटलीयार्थशास्त्रस्य अरिषड्वर्गत्यागादारभ्य मन्त्रिचयनोपायः तथा पुरोहितोत्पत्तिपर्यन्तम् ।

(कौटलीयमर्थशास्त्रस्य 6th to 9th अध्यायाः)

- ❖ अरिषड्वर्गत्यागः
- ❖ राजर्षिवृत्तम्
- ❖ अमात्योत्पत्तिः
- ❖ मन्त्रिचयनोपायः
- ❖ पुरोहितोत्पत्तिः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III-

कौटलीयार्थशास्त्रस्य उपधाभिः अमात्यानां शौचाशौचज्ञानादारभ्य स्वविषये कृत्याकृत्यपक्ष-
रक्षणपर्यन्तम् ।

(कौटलीयार्थशास्त्रस्य 10th to 13th अध्यायाः)

- ❖ अमात्यानां शौचाशौचज्ञानम्
- ❖ गूढपुरुषोत्पत्तिः
- ❖ गूढपुरुषप्रणिधिः
- ❖ स्वविषये कृत्याकृत्यपक्षरक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- कौटलीयार्थशास्त्रस्य परविषये कृत्याकृत्यपक्षोपग्रहादारभ्य राजपुत्रवृत्तिपर्यन्तम् ।
(कौटलीयार्थशास्त्रस्य 14th to 18th अध्यायाः)

- ❖ परविषये कृत्याकृत्यपक्षरक्षणं
- ❖ मन्त्राधिकारः
- ❖ दूतप्रणिधिः
- ❖ राजपुत्ररक्षणम्
- ❖ राजपुत्रस्य अवरूढवृत्तिः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- कौटलीयार्थशास्त्रस्य राजप्रणिधिविषयादारभ्य आत्मरक्षणपर्यन्तम् ।
(कौटलीयमर्थशास्त्रस्य 19th to 21st अध्यायाः)

- ❖ राजप्रणिधिः
- ❖ निशान्तप्रणिधिः(राजभवननिर्माणविधिः)
- ❖ आत्मरक्षितकम्(राज्ञः आत्मरक्षणम्)

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. कौटलीयार्थशास्त्रम् - ओ.पी. कङ्गले, मुम्बाइ, 1966 / प.कुलमणिमिश्रसम्पादितम् , नारायणप्रेस, पुरी, 1986

सहायकग्रन्थौ

१. शुक्रनीतिः- चौखम्बासंस्कृतसिरीज्, वाराणसी, 1968

२. Kautilya's political ideas and Institutions- R.K.Choudhury Varanasi 1971

तृतीयपत्रम्
जीमूतवाहनकृतदायभागस्य (आदितोऽष्टमाध्यायपर्यन्तम्)

Paper – 3: Micro study of Dayabhaga written by Jimutabahana .
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course III :

➤ अनेन पत्रेण धनविभागमधिकृत्य भारतीय विचारविषये छात्राणां ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I दायभागग्रन्थस्य प्रथमोऽध्यायः ।

- ❖ दायभागलक्षणम्
- ❖ स्वत्वस्य हेतून्
- ❖ जन्मस्वत्ववादम्
- ❖ विभागकालान्
- ❖ पितृधनविभागकालान्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- दायभागग्रन्थस्य द्वितीयोऽध्यायः ।

- ❖ पितामहधनविभागकालान्
- ❖ जीवति पितरि तत्कृतविभागप्रकारम्
- ❖ मृते पितरि भातृकृतविभागप्रकारम्
- ❖ मातृधनविभागप्रकारम्
- ❖ पैतामहधने पितापुत्रयोर्भागम् ।

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- दायभागग्रन्थस्य तृतीयोऽध्यायः चतुर्थोऽध्यायश्च ।

- ❖ सवर्णभ्रातृणां विभागप्रकारः
- ❖ उद्धारव्यवस्थायाः वैशिष्ट्यम्
- ❖ स्त्रीधनस्य स्वरूपम्
- ❖ स्त्रीधनविभागः

❖ अप्रजः स्त्रीधनाधिकारिणः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- दायभागग्रन्थस्य पञ्चमाध्यायषष्ठाध्यायौ ।

- ❖ विभागानधिकारिणः
- ❖ विभाज्य-अविभाज्यधननिरूपणम्
- ❖ विद्याधनस्वरूपम्
- ❖ गौणपुत्रान्
- ❖ अनुलोमजान् प्रतिलोमजांश्च

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- दायभागग्रन्थस्य सप्तमाध्यायाष्टमाध्यायौ ।

- ❖ विद्याधनेऽविदेषामधिकारविचारः
- ❖ विभागान्तरजातस्य विभागः
- ❖ विभागान्तरागतविभागः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१ .दायभागः-जीमूतवाहनकृतः, मोतिलालवनारसीदास, वाराणसी, 1981/ चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी, 2013

सहायकग्रन्थौः

१ .दायभागसमीक्षा-प्रो. किशोरचन्द्रमहापात्रकृता , कन्सेप्टकम्प्युटर, पुरी- 1999

२ .दायभागविमर्शः-प्रो. ललितकुमारसाहुकृतः, महालक्ष्मीकम्प्युटर, पुरी - 2010

चतुर्थपत्रम्

याज्ञवल्क्यस्मृतेर्व्यवहाराध्यायस्य(मिताक्षरासहितस्य)आदितः दिव्यप्रकरणान्तम्

Paper –4: Micro study of Yajnavalkyasmṛti written by Yajnavalkya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course IV :

➤ अनेन पत्रेण छात्राणां व्यवहारविषये ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I व्यवहाराध्यायस्य साधारणव्यवहारमातृकाप्रकरणादारभ्य असाधारणव्यवहारमातृकाप्रकरणं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 1 to 36 श्लोकाः)

- ❖ व्यवहारलक्षणम्
- ❖ व्यवहारस्याष्टादशभेदाः
- ❖ पक्षाभाषम् उत्तरस्वरूपम्
- ❖ दुष्टलक्षणानि
- ❖ दण्डप्रकाराः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- व्यवहाराध्यायस्य ऋणादानप्रकरणम् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 37 to 64 श्लोकाः)

- ❖ ऋणादानभेदाः
- ❖ वृद्धिभेदाः
- ❖ प्रतिभूः
- ❖ वृद्धिः
- ❖ आधिः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- व्यवहाराध्यायस्य उपनिधिप्रकरणादारभ्य साक्षिप्रकरणसमाप्तिं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 65 to 83 श्लोकाः)

- ❖ उपनिधिद्रव्यलक्षणम्
- ❖ साक्षिस्वरूपम्
- ❖ साक्षिभेदाः
- ❖ साक्षिश्रवणप्रकारः
- ❖ साक्षिनिह्वेदण्डव्यवस्थाः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- व्यवहाराध्यायस्य लेख्यप्रकरणादारभ्य दिव्यमातृकापर्यन्तम् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 84 to 99 श्लोकाः)

- ❖ लेख्यभेदान्
- ❖ राजकीयपत्रम्
- ❖ पञ्चविधहीनान्
- ❖ दिव्यमातृका
- ❖ दिव्ये साधारणविधिः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- व्यवहाराध्यायस्य धटदिव्यादारभ्य दिव्यप्रकरणसमाप्तिं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 100 to 113 श्लोकाः)

- ❖ धटदिव्यप्रयोगम्
- ❖ अग्निदिव्यविधिम्
- ❖ जलदिव्यविधिम्
- ❖ विषदिव्यप्रकारम्
- ❖ तण्डुलविधिम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (मिताक्षरासहिता)- नागप्रकाशन, दिल्ली ,1985 / चौखम्बासंस्कृतसंस्थान,वाराणासी-2008

सहायकग्रन्थौः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः(मिताक्षराप्रमिताक्षरा-बालभट्टीसहिता)- राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्,तिरुपति - 2007

२. व्यवहारमयूखः - नीलकण्ठभट्टकृतः , भगवन्तभास्करग्रन्थमाला, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान , दिल्ली -1986

आचार्यप्रथमवर्षम्

प्रथमः षण्मासिकः/First Semester

Soft Core

पञ्चमपत्रम्

मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः मन्वर्थमुक्तावलीसहितः

Paper –5: Micro study of Manusmriti with Comentry of Kulluka Bhatta.
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course V :

➤ अनेन पत्रेण छात्राणां शैक्षणिक-आचारविषयकमूल्यबोधयोः ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I धर्मसामान्यलक्षणादारभ्य उपनयनसंस्कारपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 1 to 48 श्लोकाः)

- ❖ धर्मसामान्यलक्षणम्
- ❖ धर्मप्रमाणानि
- ❖ ब्रह्मावर्तादिदेशः

- ❖ गर्भाधानादिसंस्काराणां कालः
- ❖ व्रात्यलक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणादारभ्य सन्ध्याहीनस्य शूद्रत्वप्रतिपादनपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 49 to 103 श्लोकाः)

- ❖ ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणम्
- ❖ काम्यभोजनफलम्
- ❖ स्त्रीणां वैवाहिकविधिः
- ❖ इन्द्रियसंयमविधिः
- ❖ सन्ध्यामहत्त्वम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- वेदपाठाशक्तौ सावित्रीमन्त्रजपादा आरभ्य मुखनिन्दापर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 104 to 158 श्लोकाः)

- ❖ नित्यकर्मादौ नाऽनध्यायः
- ❖ कीदृशः शिष्योऽध्याप्यः
- ❖ गुरोरभिवादननियमः
- ❖ आचार्यादिलक्षणम्
- ❖ महल्लक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- शिष्येभ्यः मधुरवाणीप्रयोक्तव्यादारभ्य स्त्रीस्वभावकथनपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 159 to 214 श्लोकाः)

- ❖ मधुवाचः प्रयोजनम्
- ❖ परद्रोहादिनिषेधः
- ❖ वेदाभ्यासस्य श्रेष्ठत्वम्
- ❖ गुर्वाज्ञाकारित्वविधानम्
- ❖ स्त्रीस्वभावः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- मात्रादिभिः सह एकान्तवासनिषेधादारभ्य द्वितीयाध्यायस्य समाप्तिपर्यन्तम् ।
(द्वितीयाध्यायस्य 215 to 249 श्लोकाः)

- ❖ गुरुशुश्रूषाफलम्
- ❖ सन्ध्योपासनमावश्यकम्
- ❖ त्रिवर्गमहत्त्वम्
- ❖ मातापित्राचार्यमहत्त्वम्
- ❖ धर्मोपधर्मभेदः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. मनुस्मृतिः (मन्वर्थमुक्तावलीसहित)- चौखम्बासंस्कृतभवन, वाराणसी- 2009

सहायकग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (आचाराध्यायः)- चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसा - 2008

आचार्यपाठ्यक्रमः(धर्मशास्त्रम्)

SYLLABUS for ACHARYA (Dharmashastram)

आचार्यप्रथमवर्षम्

द्वितीयषण्मासिकः / Second Semester

Hard Core

षष्ठपत्रम्

याज्ञवल्क्यस्मृतेराचाराध्यायस्य वर्णजातिविवेकप्रकरणादाचाराध्यायसमाप्तियावत्

Paper – 6: Micro study of Yajnavalkyasmṛti written by Yajnavalkya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] Max. marks - 100
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course VI :

- विहितेन पत्रेण छात्राणां वर्णजातिव्यवस्था-स्नातक-गृहस्थादिधर्म-भक्षाभक्ष-दान-श्राद्ध-शासनव्यवस्था-विचारव्यवस्थादिविषयेषु ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I वर्णजातिविवेकप्रकरणादारभ्य स्नातकधर्मप्रकरणसमाप्तिपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 90 to 166 श्लोकाः)

- ❖ वर्णजातिविवेकप्रकरणम्
- ❖ गृहस्थधर्मप्रकरणम्
- ❖ स्नातकधर्मान्
- ❖ उपाकर्मोत्सर्जनयोः कालम्
- ❖ अनध्यायान्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- भक्षाभक्षप्रकरणादारभ्य दानप्रकरणसमाप्तिपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 167 to 216 श्लोकाः)

- ❖ भक्षाभक्षप्रकरणम्
- ❖ द्रव्यशुद्धिप्रकरणम्
- ❖ भूशुद्धिप्रकारम्
- ❖ दानप्रकरणम्
- ❖ गोदानफलम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- श्राद्धप्रकरणम् ।

(आचाराध्यायस्य 217 to 270 श्लोकाः)

- ❖ श्राद्धस्य स्वरूपं कालञ्च
- ❖ श्राद्धे वर्ज्यान् ब्राह्मणान्
- ❖ अग्नौकरणविधिम्
- ❖ एकोद्दिष्टपार्वणश्राद्धयोर्भेदम्
- ❖ सपिण्डीकरणविधिम्
- ❖ कामनापूर्वकं तिथिविशेषे नक्षत्रविशेषे च श्राद्धकर्तुः फलविशेषम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- गणपतिकल्पप्रकरणादारभ्य राजधर्मप्रकरणस्य धनरक्षणप्रकारपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 271 to 317 श्लोकाः)

- ❖ विनायकोपस्पृष्टस्य लक्षणम्
- ❖ स्नपनविधिम्
- ❖ ग्रहशान्तिप्रकरणम्
- ❖ राजधर्मान्
- ❖ राज्ञा मन्त्रिपुरोहितादीनां नियुक्तिप्रकारम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- राजधर्मप्रकरणस्य लेख्यकरणादारभ्य राजधर्मप्रकरणसमाप्तिपर्यन्तम् ।

(आचाराध्यायस्य 318 to 368 श्लोकाः)

- ❖ लेख्यकरणम्
- ❖ प्रजापालनफलम्

- ❖ चतुर्विधानुपायान्
- ❖ राज्याङ्गानि
- ❖ दण्डभेदान्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (मिताक्षरासहिता) नागप्रकाशन, दिल्ली ,1985 / चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसी, 2008

सहायकग्रन्थः

१. आचारमयूखः- नीलकण्ठभट्टकृतः, भगवन्तभास्करग्रन्थमाला, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान , दिल्ली , 1986

सप्तमपत्रम्

जीमूतवाहनकृतदायभागस्य (नवमाध्यायतो ग्रन्थसमाप्तिं यावत्)

Paper – 7: Micro study of Dayabhaga written by Jimutabahana .
 [Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam +30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course VII :

- अनेन पत्रेण छात्राणां विविधधनेषु विविधानामुत्तराधिकारविषये, विभागकाले च निहृतस्य धनस्य विभागविषये ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I दायभागग्रन्थस्य नवमाध्यायदशमाध्यायौ ।

- ❖ एकपितृकाणां सवर्णानुलोमपरिणीतस्त्रीजातानां पुत्राणां विभागप्रकारम्
- ❖ द्विजात्युत्पन्नशूद्रापुत्रस्य भागम्
- ❖ पुत्रिकौरसयोर्विभागः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- एकादशाध्यायस्य पत्न्यधिकारनिरूपणात् पित्र्यधिकारनिरूपणं यावत्।

- ❖ अपुत्रस्य मृतस्य धने कदा पत्न्यधिकारम्
- ❖ अपुत्रस्य मृतस्य धने कदा दुहितरोऽधिकारम्
- ❖ अपुत्रस्य मृतस्य धनं कदा पितरौ गृह्णीयाताम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- दायभागग्रन्थस्य मात्राधिकारनिरूपणात् भ्रातृपुत्रादीनामधिकारनिरूपणं यावत् ।

- ❖ अपुत्रस्य मृतस्य धनं कदा मातुरधिकारम्
- ❖ अपुत्रमृतधने कदा भ्रात्राधिकारम्
- ❖ अपुत्रमृतधने कदा भ्रातृपुत्राणामधिकारम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- दायभागग्रन्थस्य द्वादशत्रयोदशाध्यायौ ।

- ❖ विहितांशेन संसृष्टिधनविभागविषये ज्ञानं भवेत्
- ❖ विभागकाले निहृतस्य पश्चादागतस्य विभागप्रकारम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- चतुर्दशाध्यायात् ग्रन्थसमाप्तिं यावत् ।

- ❖ वृत्तविभागसन्देहे निर्णयप्रकारम्
- ❖ ग्रन्थकर्तृपरिचयःविषये च ज्ञानं भवेत् ।

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१.दायभागः-जीमूतवाहनकृतः,मोतिलालवनारसीदास,वाराणसी,1981/चौखम्बा कृष्णदास अकादेमी,वाराणसी,2013

सहायकग्रन्थाः

१.दायभागसमीक्षा-प्रो. किशोरचन्द्रमहापात्रकृता , कन्सेप्टकम्प्युटर, पुरी,1999

२.दायभागविमर्शः-प्रो. ललितकुमारसाहुकृतः, महालक्ष्मीकम्प्युटर, पुरी, 2010

अष्टमपत्रम्

कमलाकरभट्टकृतनिर्णयसिन्धो : प्रथमपरिच्छेदः

Paper – 8: Micro study of Nirnayasindhu written by Kamalakara Bhatta .
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course VIII :

➤ अनेन पत्रेण छात्राणां विविधानां कालविषये तदनुसारं दैवपित्रादिकर्म-व्रत-निषेधादिविषयेषु ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I मङ्गलाचरणादारभ्य मलमासे मृतानां श्राद्धविचारपर्यन्तम् ।

- ❖ अब्दस्य भेदानुपयोगञ्च
- ❖ अयनयोरुपयोगम्
- ❖ ऋतूनां भेदानुपयोगञ्च
- ❖ संक्रान्तीनां पुण्यकालम्
- ❖ मलमासस्य स्वरूपम् ।

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- मलमासवर्ज्यातः प्रारभ्य स्त्रीव्रते विशेषं यावत् ।

- ❖ मलमासवर्ज्यावर्ज्यम्
- ❖ पक्षयोरुपयोगम्
- ❖ तिथेः स्वरूपम्

- ❖ युग्मवाक्यविचारम्
- ❖ स्त्रीव्रते विशेषम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- व्रते प्रतिनिधिविचारादारभ्य एकादशयुपवासाधिकारिणं यावत् ।

- ❖ व्रते प्रतिनिधयः
- ❖ अरुणोदयस्य स्वरूपम्
- ❖ स्मार्त्तवैष्णवभेदेन एकादशयुपवासम्
- ❖ एकादश्या अष्टादशभेदान्
- ❖ एकादशयुपवासेऽधिकारिणो

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- एकादश्यां श्राद्धविचारादारभ्य पिण्डपितृयज्ञविचारं यावत् ।

- ❖ एकादश्यां श्राद्धविचारः
- ❖ अष्टौ महाद्वादशीः
- ❖ इष्टेः कालान्
- ❖ विकृतीष्टिकालम्
- ❖ पिण्डपितृयज्ञविचारम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- ग्रहणनिर्णयादारभ्य समुद्रस्नानं यावत् ।

- ❖ ग्रस्तास्तचन्द्रग्रहणे विशेषम्
- ❖ ग्रहणे श्राद्धविधिम्
- ❖ ग्रहणे बालवृद्धातुराणां भोजननिषेधम्
- ❖ समुद्रस्नानविधिम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. निर्णयसिन्धुः- निर्णयसागरप्रेस, मुम्बाइ - 1982/ प्रो. किशोरचन्द्रमहापात्रेण सम्पादितः, नारायणप्रेस, पुरी-1995

सहायकग्रन्थः

१. कालदीपः - प्र. कुलमणिमिश्रेण सम्पादितः - नारायणप्रेस, पुरी, 1982

नवमपत्रम्

याज्ञवल्क्यस्मृतेर्व्यवहाराध्यायस्य दायभागप्रकरणाद् व्यवहाराध्यायसमाप्तिं यावत्

Paper – 9: Micro study of Yajnavalkyasmṛti written by Yajnavalkya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*

(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course IX :

- अनेन पत्रेण दायविभाग-सीमाविवाद-स्वामिपालविवाद-अस्वामिविक्रय-दत्ताप्रदानिक-संविक्षितिक्रम-वेतनादान-द्यूतसमाह्वय-वाक्यारूढ्य-दण्डपारूढ्य-साहस-विक्रीयासंप्रदान-संभूयसमुत्थान-स्तेय-स्त्रीसंग्रहण-प्रकीर्ण इति विषये छात्राणां ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I दायविभागप्रकरणम् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 114 to 149 श्लोकाः)

- ❖ स्वत्वस्य स्वरूपम्
- ❖ पितृधनविभागकालम्
- ❖ सवर्णभ्रातृणां धनविभागप्रकारम्
- ❖ अविभाज्यधनानि
- ❖ अप्रजःस्त्रीधनाधिकारिणः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- सीमाविवादादारभ्य क्रीतानुशयप्रकरणं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 150 to 181 श्लोकाः)

- ❖ सीमाविवादे निर्णयम्
- ❖ स्वामिपालविवादे गोपस्य कर्तव्यम्
- ❖ अस्वामिविक्रयविवादपदम्
- ❖ दत्ताप्रदानिकख्यं विवादपदम्
- ❖ क्रीतानुशयाख्यं विवादपदम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- अभ्युपेत्याशुश्रूषाप्रकरणादारभ्य दण्डपारुष्यप्रकरणं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 182 to 229 श्लोकाः)

- ❖ अभ्युपेत्याशुश्रूषाख्यं विवादपदम्
- ❖ संविद्व्यतिक्रमाख्यं विवादपदम्
- ❖ वेतनादानाख्य विवादपदम्
- ❖ द्यूतसमाह्वयविवादपदम्
- ❖ वाक्पारुष्यविवादपदम्
- ❖ दण्डपारुष्यविवादपदम् दण्डान्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- साहसप्रकरणादारभ्य स्तेयप्रकरणं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 230 to 282 श्लोकाः)

- ❖ साहसविवादपदम्
- ❖ नाणकपरीक्षणम्
- ❖ विक्रीयासंप्रदानाख्य विवादपदम्
- ❖ संभूयसमुत्थानाख्य विवादपदम्
- ❖ स्तेयविवादपदम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- स्त्रीसंग्रहणप्रकरणादारभ्य व्यवहाराध्यायसमाप्तिं यावत् ।

(व्यवहाराध्यायस्य 283 to 307 श्लोकाः)

- ❖ स्त्रीसंग्रहणविवादपदम्
- ❖ कन्यादूषणे दण्डान्
- ❖ साधारणस्त्रीगमने दण्डान्
- ❖ प्रकीर्णकप्रकरणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (मिताक्षरासहिता) नागप्रकाशन, दिल्ली ,1985 / चौखम्बासंस्कृतसंस्थान,वाराणासी-2008

सहायकग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः - मिताक्षराप्रमिताक्षरा-बालभट्टीसहिता ,राष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठ,तिरुपति: - 2007

२. व्यवहारमयूखः नीलकण्ठभट्टकृतः ,भगवन्तभास्करग्रन्थमाला, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान , दिल्ली -1986

आचार्यप्रथमवर्षम्

द्वितीयषण्मासिकः / Second Semester

Soft Core

दशमपत्रम्

मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः मन्वर्थमुक्तावलीसहितः

Paper – 10: Micro study of Manusmriti with Comentry of Kulluka Bhatta.

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] **Max. marks - 100**
(70 Written Exam +30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course X :

- अनेन पत्रेण छात्राणां शैक्षणिक-आचारविषयकमूल्यबोधयोः ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I धर्मसामान्यलक्षणादारभ्य उपनयनसंस्कारपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 1 to 48 श्लोकाः)

- ❖ धर्मसामान्यलक्षणम्
- ❖ धर्मप्रमाणानि
- ❖ ब्रह्मावर्तादिदेशः
- ❖ गर्भाधानादिसंस्काराणां कालः
- ❖ व्रात्यलक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणादारभ्य सन्ध्याहीनस्य शूद्रत्वप्रतिपादनपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 49 to103 श्लोकाः)

- ❖ ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणम्
- ❖ काम्यभोजनफलम्
- ❖ स्त्रीणां वैवाहिकविधिः
- ❖ इन्द्रियसंयमविधिः
- ❖ सन्ध्यामहत्त्वम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- वेदपाठाशक्तौ सावित्रीमन्त्रजपादारभ्य मूर्खनिन्दापर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 104 to158 श्लोकाः)

- ❖ नित्यकर्मादौ नाऽनध्यायः
- ❖ कीदृशः शिष्योऽध्याप्यः
- ❖ गुरोरभिवादननियमः
- ❖ आचार्यादिलक्षणम्
- ❖ महल्लक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- शिष्येभ्यः मधुरवाणी प्रयोक्तव्यादारभ्य स्त्रीस्वभावकथनपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 159 to214 श्लोकाः)

- ❖ मधुवाचः प्रयोजनम्
- ❖ परद्रोहादिनिषेधः
- ❖ वेदाभ्यासस्य श्रेष्ठत्वम्
- ❖ गुर्वाज्ञाकारित्वविधानम्
- ❖ स्त्रीस्वभावः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- मात्रादिभिः सह एकान्तवासनिषेधादारभ्य द्वितीयाध्यायस्य समाप्तिपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 215to249 श्लोकाः)

- ❖ गुरुशुश्रूषाफलम्
- ❖ सन्ध्योपासनमावश्यकम्
- ❖ त्रिवर्गमहत्त्वम्
- ❖ मातापित्राचार्यमहत्त्वम्
- ❖ धर्मोपधर्मभेदः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. मनुस्मृतिः (मन्वर्थमुक्तावलीसहिता) - चौखम्बासंस्कृतभवन, वाराणसी -2009

सहायकग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (आचाराध्यायः)- चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसी -2008

आचार्यपाठ्यक्रमः(धर्मशास्त्रम्)
SYLLABUS for ACHARYA (Dharmashastram)
आचार्यद्वितीयवर्षम्

तृतीयषण्मासिकः / Third Semester

Hard Core

एकादशपत्रम्

याज्ञवल्क्यस्मृतेः प्रायश्चित्ताध्यायस्य आदितोऽध्यात्मप्रकरणं यावत्

Paper – 11: Micro study of Yajnavalkyasmṛti written by Yajnavalkya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] Max. marks - 100
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XI :

➤ विहितेन पत्रेण छात्राणां अशौच-निवृत्तिमूलकजीवन-आपत्कालिक-कर्मनिर्धारणविषये ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I प्रायश्चित्ताध्यायस्य आशौचप्रकरणम् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 1 to 34 श्लोकाः)

- ❖ अशौचिनां कर्तव्यम्
- ❖ वर्णभेदेनाशौचकालम्
- ❖ जननाशौशावाशौचयोः व्यवस्थाम्
- ❖ आपदि सद्यः शौचव्यवस्थाम्
- ❖ शुद्धिहेतवः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- आपद्धर्मप्रकरणादारभ्य यतिधर्मप्रकरणस्य शरीरग्रहणप्रकारनिरूपणं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 35 to 83 श्लोकाः)

- ❖ आपद्धर्मः
- ❖ वानप्रस्थाश्रमप्रवेशकालम्
- ❖ सन्यासाश्रमप्रवेशकालम्
- ❖ संसारस्य स्वरूपम्
- ❖ शरीरग्रहणप्रकारम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- यतिधर्मप्रकरणस्य कायस्वरूपादारभ्य कर्मानुरूपशरीरग्रहणं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 84 to 136 श्लोकाः)

- ❖ कायस्वरूपकथनम्
- ❖ शरीरेऽस्थिसंख्याम्
- ❖ उपासनाप्रकारम्
- ❖ गीतज्ञस्य फलान्तरम्
- ❖ कर्मानुरूपशरीरग्रहणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- यतिधर्मप्रकरणस्य सत्त्वादिगुणपरिपाकादारभ्य गुणस्वरूपं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 137 to 180 श्लोकाः)

- ❖ शत्त्वादिगुणपरिपाकः
- ❖ आत्मनो जगत्सृष्टिप्रकारम्
- ❖ संसारस्य स्वरूपम्
- ❖ क्षेत्रज्ञस्वरूपम्
- ❖ गुणस्वरूपम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test Seminar Assignment

UNIT-V- यतिधर्मप्रकरणस्य स्वर्गमार्गनिरूपणादारभ्य यतिधर्मप्रकरणसमाप्तिं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 181 to 205 श्लोकाः)

- ❖ स्वर्गमार्गनिरूपणम्
- ❖ धर्मप्रवर्तकाः
- ❖ वेदादीनामादित्वनिरूपणम्
- ❖ उपासनाप्रकारनिरूपणम्
- ❖ धारणात्मकयोगाभ्यासप्रयोजनम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (मिताक्षरासहिता) नागप्रकाशन, दिल्ली ,1985 / चौखम्बासंस्कृतसंस्थान,वाराणसी, 2008

सहायकग्रन्थाः

१. प्रायश्चित्तविवेकः- शूलपाणिकृतः -प.कुलमणिमिश्रसम्पादितः , नारायणप्रेस् , पुरी , 1979

२. प्रायश्चित्तमयूखः, नीलकण्ठभट्टकृतः , भगवन्तभास्करग्रन्थमाला, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान , दिल्ली ,1986

द्वादशपत्रम्

माधवाचार्यप्रणीतकालमाधवस्य (आदितोऽष्टमीतिथिनिरूपणं यावत्)

Paper –12: Micro study of Kalamadhaba written by Madhabacharya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XII :

- उपदिष्टेन पत्रेण धर्मशास्त्रवाङ्मये कालमाधवग्रन्थस्य प्रयोजनियताविषये, कालस्य महत्त्वविषये, विविधानां कालाङ्गानां तदनुकूलव्रतानाञ्च विषये छात्राणां ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I कालमाधवग्रन्थस्य उपद्घद्घातप्रकरणम् ।

- ❖ विरोधाधिकरणम्
- ❖ प्राणाधिकरणम्
- ❖ पञ्चविंशतितत्त्वानि
- ❖ नित्यकालः
- ❖ जन्यकालः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- संवत्सरप्रकरणादारभ्य मासनिर्णयसमाप्तिं यावत् ।

- ❖ सम्वत्सरस्य प्राधान्यम्
- ❖ अयनयोः स्वरूपम्

- ❖ ऋतूनां भेदानुपयोगांश्च
- ❖ मलमासस्य स्वरूपम्
- ❖ मलमासे वर्ज्यावर्ज्यम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- पक्षनिर्णयादारभ्य अयाचितव्रतनिर्णयं यावत् ।

- ❖ पक्षस्य स्वरूपम्
- ❖ तिथिनां स्वरूपं भेदांश्च
- ❖ एकभक्तव्रतम्
- ❖ नक्तव्रतस्य स्वरूपम्
- ❖ अयाचितव्रतस्य स्वरूपम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- प्रतिपदानव्रतनिर्णयादारभ्य चतुर्थीनिर्णयं यावत् ।

- ❖ प्रतिपदि क्रियमाणानि दानव्रतानि
- ❖ एकोद्दिष्टस्य स्वरूपम्
- ❖ पार्वणश्राद्धस्य स्वरूपम्
- ❖ द्वितीया-तृतीयानिर्णयोः
- ❖ चतुर्थीनिर्णयः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- पञ्चमीनिर्णयादारभ्य अष्टमीनिर्णयं यावत् ।

- ❖ पञ्चमीनिर्णयः
- ❖ षष्ठीनिर्णयः
- ❖ सप्तमीनिर्णयः
- ❖ अष्टमीनिर्णयः
- ❖ जयन्तीनिर्णयः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१.कालमाधवः माधवाचार्यकृतः, लक्ष्मीवेङ्कटेश्वरप्रेस्, मुम्बाइ ,1916 / चौखम्बासंस्कृतभवन, वाराणसी -2005

सहायकग्रन्थाः

१.कालसारः- राधारमणपुस्तकालय , कटक, ओडिशा -1930

२.समयमयूखः नीलकण्ठभट्टकृतः ,गुजुराती प्रिण्टिं प्रेस् , मुम्बाई -1918

त्रयोदशपत्रम् गौतमधर्मसूत्रम् (सम्पूर्णम्)

Paper – 13: Micro study of Gautama Dharmasutrani written by Gautama .
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XIII :

➤ विहितेन पत्रेण समग्रस्य स्मार्तधर्मस्य तथा तदङ्गानां विषये छात्राणां ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I प्रथमप्रश्नस्य प्रथमाध्यायात् पञ्चमाध्यायपर्यन्तम् ।

- ❖ धर्मप्रमाणानि
- ❖ वर्णामुपनयनकालान्
- ❖ ब्रह्मचारीधर्मान्
- ❖ वानप्रस्थधर्मान्
- ❖ विवाहभेदाः
- ❖ आश्रमेषु गृहस्थाश्रमस्य वैशिष्ट्यम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- प्रथमप्रश्नस्य षष्ठाध्यायात् द्वितीयप्रश्नस्य द्वितीयाध्यायपर्यन्तम् ।

- ❖ अभिवादनविधिः

- ❖ आपदि वैश्यवृत्या जीवतो ब्राह्मणस्यापण्यानि
- ❖ चत्वारिंशत्संस्काराः अष्टौ आत्मगुणाश्च
- ❖ स्नातकधर्मान्
- ❖ योद्धुधर्मान्
- ❖ ब्राह्मणप्रशंसाम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- द्वितीयप्रश्नस्य तृतीयाध्यायात् सप्तमाध्यायपर्यन्तम् ।

- ❖ दण्डविधिः
- ❖ साक्षिणः कर्तव्यानि
- ❖ जननमरणाशौचव्यवस्था
- ❖ श्राद्धेऽभोज्यान्नान्
- ❖ अनध्यायान्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Tes, Seminar, Assignment

UNIT-IV- द्वितीयप्रश्नस्य अष्टमाध्यायात् तृतीयप्रश्नस्य चतुर्थाध्यायपर्यन्तम् ।

- ❖ भक्षाभक्षविचारम्
- ❖ स्त्रीधर्मान्
- ❖ प्रायश्चित्तस्वरूपं तद्भेदाश्च
- ❖ पापानां परिणामः परजन्मनि च तस्य प्रभावः
- ❖ पञ्चमहापातकम्
- ❖ ब्रह्मवधप्रायश्चित्तम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- तृतीयप्रश्नस्य पञ्चमाध्यायात् ग्रन्थसमाप्तिं यावत् ।

- ❖ सुरापानप्रायश्चित्तम्
- ❖ रहस्यप्रायश्चित्तम्

- ❖ कृच्छ्रव्रतम्
- ❖ चान्द्रायणव्रतम्
- ❖ विभागकालनिरूपणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. गौतमधर्मसूत्रम् -निर्णयसागरप्रेस, मुम्बाइ 1949 / प.कुलमणिमिश्रसम्पादितम्, नारायणप्रेस पुरी 1991

सहायकग्रन्थाः

१. बौधायनधर्मसूत्रम् -चौखम्बासंस्कृतसीरिज् आफिस् वाराणसी -1972
२. आपस्तम्बधर्मसूत्रम् -चौखम्बासंस्कृतसीरिज् आफिस् वाराणसी -1969

चतुर्दशपत्रम् मीमांसापरिभाषा (कृष्णयज्वकृता) सम्पूर्णा

Paper –14: Micro study of Mimansha Paribhasa written by Krishnayajyona .
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XIV :

- विहितेन पत्रेण छात्राणां वैदिकमीमांसायाः द्वारभूतानां पारिभाषिकशब्दानां च ज्ञानं भवति ।

UNIT – I मङ्गलाचरणादुत्पत्त्यपूर्वकल्पनं यावत् ।

- ❖ धर्माधर्मनिरूपणम्
- ❖ ब्रह्मणवाक्यानां स्वरूपम्
- ❖ सगुणकर्मोत्पत्तिवाक्यम्
- ❖ प्रयोगविधेः स्वरूपम्
- ❖ उत्पत्त्यपूर्वम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- यजिपदाश्रवणेऽपि यागविधानादारभ्य वक्यनिरूपणं यावत् ।

- ❖ यजिपदाश्रवणेऽपि यागविधानम्
- ❖ अपूर्वविधेः स्वरूपम्
- ❖ नियमविधेः स्वरूपम्
- ❖ परीसंख्याविधेः स्वरूपम्
- ❖ वाक्यनिरूपणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- प्रकरणनिरूपणात्प्रतिपत्तिकर्मस्वरूपं यावत् ।

- ❖ प्रकरणनिरूपणम्
- ❖ श्रुतिप्राबल्यनिरूपणम्
- ❖ लिङ्गादिप्राबल्यविचारः
- ❖ सन्निपत्योपकारकाङ्गनिरूपणम्
- ❖ प्रतिपत्तेः स्वरूपम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- यागहोमशब्दविचाराद्भावनालक्षणं यावत् ।

- ❖ यागहोमशब्दार्थविचारः
- ❖ अर्थगुणकर्मणोः प्राधान्यविचारः
- ❖ अर्थकर्मणः त्रैविध्यम्
- ❖ आर्थाभावनाम्
- ❖ शाब्दिभावनाम्
- ❖ भावनालक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- ज्योतिष्टोमादीनां नामत्वप्रतिपादनात् क्रमनिरूपणं यावत् ।

- ❖ ज्योतिष्टोमादीनां नामत्वप्रतिपादनम्
- ❖ विरुद्धत्रिकविचारः
- ❖ अर्थवादस्य स्वरूपम्
- ❖ परिसंख्याया दाषत्रयम्
- ❖ विकल्पे दोषाष्टकम्
- ❖ क्रमनिरूपणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. मीमांसापरिभाषा (कृष्णयज्वकृता) साहित्यभण्डार ,मिरठ् 1971 / चौखम्बा ओरियेण्टालिया ,वाराणसी -1989

सहायकग्रन्थः

१. अर्थसंग्रहः(लौगाक्षिभास्करकृतः) चौखम्बासंस्कृतसीरिज् आफ्नीस् वाराणसी -1972

आचार्यद्वितीयवर्षम्

तृतीयषण्मासिकः / Third Semester

Soft Core

पञ्चदशपत्रम्

मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः मन्वर्थमुक्तावलीसहितः

Paper –15: Micro study of Manusmriti with Comentry of Kulluka Bhatta.

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] **Max. marks - 100**

(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XV :

- अनेन पत्रेण छात्राणां शैक्षणिक-आचारविषयकमूल्यबोधयोः ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I धर्मसामान्यलक्षणादारभ्य उपनयनसंस्कारपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 1 to 48 श्लोकाः)

- ❖ धर्मसामान्यलक्षणम्
- ❖ धर्मप्रमाणानि
- ❖ ब्रह्मावर्तादिदेशः
- ❖ गर्भाधानादिसंस्काराणां कालः
- ❖ व्रात्यलक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणादारभ्य सन्ध्याहीनस्य शूद्रत्वप्रतिपादनपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 49 to103 श्लोकाः)

- ❖ ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणम्
- ❖ काम्यभोजनफलम्
- ❖ स्त्रीणां वैवाहिकविधिः
- ❖ इन्द्रियसंयमविधिः
- ❖ सन्ध्यामहत्त्वम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- वेदपाठाशक्तौ सावित्रीमन्त्रजपादारभ्य मूर्खनिन्दा पर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 104 to158 श्लोकाः)

- ❖ नित्यकर्मादौ नाऽनध्यायः
- ❖ कीदृशः शिष्योऽध्याप्यः
- ❖ गुरोरभिवादननियमः
- ❖ आचार्यादिलक्षणम्
- ❖ महल्लक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- शिष्येभ्यः मधुरवाणी प्रयोक्तव्यादारभ्य स्त्रीस्वभावकथन पर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 159to214 श्लोकाः)

- ❖ मधुवाचः प्रयोजनम्
- ❖ परद्रोहादिनिषेधः
- ❖ वेदाभ्यासस्य श्रेष्ठत्वम्
- ❖ गुर्वाज्ञाकारित्वविधानम्
- ❖ स्त्रीस्वभावः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- मात्रादिभिः सह एकान्तवासनिषेधादारभ्य द्वितीयाध्यायः समाप्तिपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 215 to 249 श्लोकाः)

- ❖ गुरुशुश्रूषाफलम्
- ❖ सन्ध्योपासनमावश्यकम्
- ❖ त्रिवर्गमहत्त्वम्
- ❖ मातापित्राचार्यमहत्त्वम्
- ❖ धर्मोपधर्मभेदः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. मनुस्मृतिः (मन्वर्थमुक्तावलीसहिता)-चौखम्बासंस्कृतभवन, वाराणसी- 2009

सहायकग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (आचाराध्यायः)- चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसी -2008

आचार्यपाठ्यक्रमः(धर्मशास्त्रम्)

SYLLABUS for ACHARYA (Dharmashastram)

आचार्यद्वितीयवर्षम्

चतुर्थषण्मासिकः/Fourth Semester

Hard Core

षोडशपत्रम्

याज्ञवल्क्यस्मृतेः प्रायश्चित्ताध्यायः (मिताक्षरासहितः) प्रायश्चित्तप्रकरणात् ग्रन्थसमाप्तिं यावत्

Paper –16: Micro study of Yajnavalkyasmṛti written by Yajnavalkya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] Max. marks - 100

(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XVI :

➤ विहितेन पत्रेण छात्राणाम् आत्मिकसंशोधनात्मकाचारविषयकमूल्यबोधस्य च जागरणं भवेत् ।

UNIT – I प्रायश्चित्तप्रकरणस्य कर्मविपाकादारभ्य गुरुतल्पपापे प्रायश्चित्तं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 206 to 233 श्लोकाः)

- ❖ कर्मविपाकरूपणम्
- ❖ प्रायश्चित्ताधिकारिनिरूपणम्
- ❖ प्रायश्चित्ताकरणे दोषः
- ❖ महापातकिनः
- ❖ ब्रह्महत्यासमानि पापानि
- ❖ सुरापानसमानि पापानि
- ❖ सुवर्णस्तेयसमानि पापानि
- ❖ गुरुतल्पगमनसमानि पापानि
- ❖ गुरुतल्पपापे प्रायश्चित्तम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- प्रायश्चित्तप्रकरणस्य उपपातकादारभ्य संसर्गप्रायश्चित्तं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 234 to 262 श्लोकाः)

- ❖ उपपातकानि
- ❖ जातिभ्रंशकरणानि पापानि
- ❖ संकरीकरणीयानि पापानि

- ❖ अपात्रीकरणीयानि पापानि
- ❖ ब्रह्मवधप्रायश्चित्तम्
- ❖ सुरापानप्रायश्चित्तम्
- ❖ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्
- ❖ गुरुतल्पगमनप्रायश्चित्तम्
- ❖ ब्रह्महत्यादिमहापातकिसंसर्गिप्रायश्चित्तम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- प्रायश्चित्तप्रकरणस्य गोवधप्रायश्चित्तादारभ्य अभिशस्तप्रायश्चित्तं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 263 to 287 श्लोकाः)

- ❖ गोवधप्रायश्चित्तम्
- ❖ उपपातकानां प्रायश्चित्तम्
- ❖ स्त्रीवधप्रायश्चित्तम्
- ❖ मार्जारदिवधे प्रायश्चित्तम्
- ❖ स्वप्ने रेतःपाते प्रायश्चित्तम्
- ❖ अभिशस्तप्रायश्चित्तम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- प्रायश्चित्तप्रकरणस्य अयाज्ययाजने प्रायश्चित्तादारभ्य प्रकीर्णकप्रकरणस्य रहस्यप्रायश्चित्तं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 288 to 311 श्लोकाः)

- ❖ अयाज्ययाजने प्रायश्चित्तम्
- ❖ असत्प्रतिग्रहे प्रायश्चित्तम्
- ❖ अभक्ष्यभक्षणे प्रायश्चित्तम्
- ❖ प्रायश्चित्तविषये देशकालादि विचारः
- ❖ प्रकीर्णकप्रायश्चित्तम्
- ❖ रहस्यप्रायश्चित्तम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- प्रकीर्णकप्रकरणस्य यमनियमादारभ्य प्रायश्चित्ताध्यायसमाप्तिं यावत् ।

(प्रायश्चित्ताध्यायस्य 312 to 334 श्लोकाः)

- ❖ यमनियमाः
- ❖ कृच्छ्रव्रतस्य स्वरूपम्
- ❖ चान्द्रायणव्रतस्य स्वरूपम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (मिताक्षरासहिता) नागप्रकाशन, दिल्ली ,1985 / चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसी - 2008

सहायकग्रन्थाः

१. प्रायश्चित्तविवेकः शूलपाणिनिकृतः -प.कुलमणिमिश्रसम्पादितः , नारायणप्रेस, पुरी - 1979

२. प्रायश्चित्तमयूखः नीलकण्ठभट्टकृतः , भगवन्तभास्करग्रन्थमाला, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान , दिल्ली - 1986

सप्तदशपत्रम्

कालमाधवग्रन्थस्य (माधवाचार्यप्रणीतः) नवमीतिथिनिरूपणाद् ग्रन्थसमाप्तिं यावत्

Paper –17: Micro study of Kalamadhab written by Madhabacharya .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*

(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XVII :

- विहितेन पत्रेण व्रताङ्गकालानां विषये, शुद्धाशुद्धकालविषये, कालविषयमधिकृत्य आचार्याणां विप्रतिपत्तिविषये च ज्ञानं भवति ।

UNIT – I नवमीनिर्णयादारभ्य एकादश्युपवासतिथिनिरूपणं यावत् ।

- ❖ नवमीतिथिनिर्णयः
- ❖ रामनवमीव्रतस्य कालनिर्णयम्
- ❖ दशमीतिथिनिर्णयः
- ❖ एकादश्यां नित्यत्वं काम्यत्वञ्च विचारः
- ❖ स्मार्त्तवैष्णवभेदेन एकादश्युपवासम्
- ❖ एकादश्युपवासतिथिनिरूपणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- एकादशीव्रतेऽधिकारिनिरूपणादारभ्य त्रयोदशीनिर्णयं यावत् ।

- ❖ एकादश्युपवासेऽधिकारिणो
- ❖ एकादश्या काम्योपवासक्रमम्
- ❖ एकादश्यां व्रतानुष्ठानसक्रमम्
- ❖ एकादशीतिथिमहत्वम्
- ❖ द्वादशीतिथिनिर्णयः
- ❖ त्रयोदशीतिथिनिर्णयः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- चतुर्दशीनिर्णयः ।

- ❖ शिवरात्रिशब्दस्याहीनन्यायेन रुढत्वं प्रतिपादनम्
- ❖ शिवरात्रिशब्दस्य प्रोक्षणीन्यायेन योगत्वं प्रतिपादनम्
- ❖ शिवरात्रिशब्दस्य लाक्षणिकत्वं प्रतिपादनम्
- ❖ शिवरात्रिशब्दस्य निर्मन्थन्यायेन योगरुढत्वं प्रतिपादनम्
- ❖ शिवरात्रिव्रतस्य स्वरूपम् अनन्तव्रतस्य स्वरूपम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- पञ्चदशीनिर्णयादारभ्य नक्षत्रयोगकरणनिर्णयं यावत् ।

- ❖ पञ्चदश्याः स्वरूपम्
- ❖ अमावास्याशब्दस्य बहुधा व्युत्पत्तिम्
- ❖ प्रकृतीष्टेः कालम्
- ❖ विकृतीष्टे कालम्
- ❖ नक्षत्रव्रते कालविशेषम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- संक्रान्तिनिर्णयादारभ्य ग्रन्थसमाप्तिं यावत् ।

- ❖ संक्रान्तिभेदान्
- ❖ संक्रान्तिपुण्यकालान्
- ❖ चन्द्रग्रहणसूर्यग्रहणयोःस्वरूपम्
- ❖ ग्रहणे भोजननिषेधव्यवस्थाम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. कालमाधवः माधवाचार्यप्रणीतः लक्ष्मीवेङ्कटेश्वरप्रेस् , मुम्बाइ -1916 / चौखम्बासंस्कृतभवन, वाराणसी – 2005

सहायकग्रन्थाः

१. कालसारः- राधारमणपुस्तकालय , कटक, ओडिशा -1930

२. समयमयूखः नीलकण्ठभट्टकृतः , गुजुराती प्रिण्टिं प्रेस् , मुम्बाई -1918

अष्टादशपत्रम्
जैमिनीयन्यायमालाविस्तरस्य विंशत्यधिकरणानि

Paper –18: Micro study of Jaiminiyanayamalavistara written by Madhabacharya .
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XVIII :

- उपदिष्टेन पत्रेण विविधानां शास्त्रीयसमस्यानां मीमांसादृष्ट्या विचारनिर्णयादिविषये ज्ञानं भवेत् ।

UNIT – I वेदप्रामाण्याधिकरणम्, विधेः स्वतः प्रामाण्याधिकरणम्, स्मृत्यधिकरणम् च ।

- ❖ वेदप्रामाण्याधिकरणम्
- ❖ विधेः स्वतः प्रामाण्याधिकरणम्
- ❖ अर्थवादप्रामाण्याधिकरणम्
- ❖ स्मृत्यधिकरणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- श्रुतेः प्राबल्याधिकरणम्, आचारप्रामाण्याधिकरणम्, होलाकाधिकरणम्, आकृत्यधिकरणम् च ।

- ❖ श्रुतेः प्राबल्याधिकरणम्
- ❖ आचारप्रामाण्याधिकरणम्
- ❖ होलाकाधिकरणम्
- ❖ आकृत्यधिकरणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- उद्भिदधिकरणम्, चित्राधिकरणम्, अग्निहोत्राधिकरणम्, वाजपेयाधिकरणम् च ।

- ❖ उद्भिदधिकरणम्
- ❖ चित्राधिकरणम्
- ❖ अग्निहोत्राधिकरणम्

❖ वाजपेयाधिकरणम् ।

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- प्रोक्ष्यधिकरणम्, वैश्वदेवाधिकरणम्, ज्योतिराधिकरणम्, यावज्जीवाधिकरणम् ।

- ❖ प्रोक्ष्यधिकरणम्
- ❖ वैश्वदेवाधिकरणम्
- ❖ ज्योतिराधिकरणम्
- ❖ यावज्जीवाधिकरणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- ग्रहैकत्वाधिकरणम्, श्येनाधिकरणम्, वैश्वानराधिकरणम्, निषादस्थपत्यधिकरणम् च ।

- ❖ ग्रहैकत्वाधिकरणम्
- ❖ श्येनाधिकरणम्
- ❖ वैश्वानराधिकरणम्
- ❖ निषादस्थपत्यधिकरणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. जैमिनीयन्यायमालाविस्तरः - सरस्वतीमुद्रणालयः, कलकता-1883

सहायकग्रन्थाः

१. जैमिनीयन्यायमालाविस्तरः, चौ.सं.प्रतिष्ठानवाराणसी -1989

२. जैमिनीयन्यायमालाविस्तरः, प्रो.किशोरचन्द्रमहापात्रः, कन्सेप्टकम्प्युटर, पुरा - 2010

एकोनविंशपत्रम् आधुनिकहिन्दुविधिः

Paper –19: Micro study of The Modern Hindu Law .

[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] *Max. marks - 100*
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XIX:

➤ विहितेन पत्रेण छात्राणां आधुनिकविधिशास्त्रविषयकं ज्ञानं भवति ।

UNIT – I आधुनिकहिन्दुविधिग्रन्थस्य प्रथमाध्यायादारभ्य द्वितीयोध्यायस्य हिन्दुविवाहस्याभिसन्धयं यावत् ।

- ❖ आधुनिकहिन्दुविधेरुत्पत्तिं क्रमविकासञ्च
- ❖ आधुनिकहिन्दुविधेः स्वरूपम्
- ❖ स्वाधीनतापूर्वकालिकविधयः
- ❖ आधुनिकहिन्दुविधेः शाखाः
- ❖ हिन्दुविधौ नारीणां स्थानम्
- ❖ हिन्दुविवाहविधिः
- ❖ विवाहस्य स्वरूपं भेदाश्च
- ❖ हिन्दुविवाहविधेर्धाराः
- ❖ हिन्दुविवाहस्याभिसन्धयः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- आधुनिकहिन्दुविधिग्रन्थस्य हिन्दुविवाहोत्सवादारभ्य स्थायिनिर्वहणभरणपोषणं यावत् ।

- ❖ हिन्दुविवाहार्थमुत्सवादिः
- ❖ हिन्दुविवाहकस्य पञ्जिकरणम्
- ❖ न्यायिकपृथक्करणम्
- ❖ विवाहविच्छेदः
- ❖ विवाहविच्छेदकार्यक्रमक्षेत्रे विकल्पव्यवस्था

- ❖ परस्परसम्मत्या विवाहविच्छेदः
- ❖ बहुविवाहे दण्डव्यवस्था
- ❖ आवेदनपत्राणां स्थानान्तरणक्षमता
- ❖ स्थायिनिर्वाहकभरणपोषणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- आधुनिकहिन्दुविधिग्रन्थस्य सन्तानानामभिरक्षणादारभ्य सगोत्र-सपिण्डानां मध्ये उत्तराधिकारक्रमं यावत् ।

- ❖ सन्तानानामभिरक्षणम्
- ❖ सम्पत्तिविनियोगः
- ❖ प्राचीनाधुनिकविवाहविध्योः सन्तुलनम्
- ❖ हिन्दूत्तराधिकारविधिः
- ❖ हिन्दूत्तराधिकारविधेर्धाराः
- ❖ हिन्दूत्तराधिकारविधेः प्राधान्यम्
- ❖ प्रथमश्रेणीदायादाः
- ❖ द्वितीयश्रेणीदायादाः
- ❖ सगोत्र-सपिण्डानां मध्ये उत्तराधिकारक्रमः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion ,Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- आधुनिकहिन्दुविधिग्रन्थस्य पुरुषकलनादारभ्य दत्तकपञ्जीकरणप्राविधानं यावत् ।

- ❖ पुरुषकलना
- ❖ हिन्दुनारीणामुत्तराधिकारक्रमः
- ❖ गर्भस्थशिशोः स्वत्वम्
- ❖ धनग्रहणेऽयोग्याः
- ❖ विभागनियमाः

- ❖ प्राचीनाधुनिकोत्तराधिकारविध्योः पार्थक्यम्
- ❖ हिन्दुदत्तकविधेर्धाराः
- ❖ दत्तकग्रहणनियमाः
- ❖ हिन्दुदत्तकग्रहणस्यान्यतराः संविदः
- ❖ दत्तकपञ्जीकरणप्राविधनम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- आधुनिकहिन्दुविधिग्रन्थस्य भार्याया भरणपोषणादारभ्य हिन्दुदेवोत्तरविधिं यावत् ।

- ❖ भार्याया भरणपोषणम्
- ❖ विधवापुत्रवध्वा भरणपोषणम्
- ❖ आश्रितानां भरणपोषणम्
- ❖ प्राचीनाधुनिकदत्तकविधोः सन्तुलनम्
- ❖ हिन्दुदेवोत्तरविधिः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

1. आधुनिकहिन्दुविधिः- प्रो.किशोरचन्द्रमहापात्रप्रणीतः, भाइना प्रिण्टिं वार्कस् , पुरी-2015

सहायकग्रन्थौ

- 1.Modern Hindu Law by Dr. Prasa Diwan, Allahabad Law Agency, Allahabad - 1993
- 2.Mulla Principles of Hindu Law by S.T. Desai, N.M. Tripathi, Bombay -1990

आचार्यद्वितीयवर्षम्
चतुर्थषण्मासिकः / Fourth Semester

Soft Core
विंशपत्रम्

मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः मन्वर्थमुक्तावलीसहितः

Paper –20: Micro study of Manusmriti with Comentry of Kulluka Bhatta.
[Total 18 Weeks: 4 Credits; 72 Hours @ 4 periods per week] **Max. marks - 100**
(70 Written Exam + 30 Internal Assessment)

General Objectives of the Course XX:

➤ अनेन पत्रेण छात्राणां शैक्षणिक-आचारविषयकमूल्यबोधयोः ज्ञानं भवेत्।

UNIT – I धर्मसामान्यलक्षणादारभ्य उपनयनसंस्कारपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 1 to 48 श्लोकाः)

- ❖ धर्मसामान्यलक्षणम्
- ❖ धर्मप्रमाणानि
- ❖ ब्रह्मावर्तादिदेशः
- ❖ गर्भाधानादिसंस्काराणां कालः
- ❖ व्रात्यलक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-II- ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणादारभ्य सन्ध्याहीनः शूद्रत्वप्रतिपादनपर्यन्तम् ।

(द्वितीयाध्यायस्य 49 to 103 श्लोकाः)

- ❖ ब्राह्मणादीनां भिक्षाचरणम्
- ❖ काम्यभोजनफलम्
- ❖ स्त्रीणां वैवाहिकविधिः
- ❖ इन्द्रियसंयमविधिः
- ❖ सन्ध्यामहत्त्वम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-III- वेदपाठाशक्तौ सावित्रीमन्त्रजपादारभ्य मूर्खनिन्दापर्यन्तम् ।
(द्वितीयाध्यायस्य 104 to 158 श्लोकाः)

- ❖ नित्यकर्मादौ नाऽनध्यायः
- ❖ कीदृशः शिष्योऽध्याप्यः
- ❖ गुरोरभिवादननियमः
- ❖ आचार्यादिलक्षणम्
- ❖ महल्लक्षणम्

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-IV- शिष्येभ्यः मधुरवाणीप्रयोक्तव्यादारभ्य स्त्रीस्वभावकथनपर्यन्तम् ।
(द्वितीयाध्यायस्य 159 to 214 श्लोकाः)

- ❖ मधुवाचः प्रयोजनम्
- ❖ परद्रोहादिनिषेधः
- ❖ वेदाभ्यासस्य श्रेष्ठत्वम्
- ❖ गुर्वाज्ञाकारित्वविधानम्
- ❖ स्त्रीस्वभावः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
15 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar, Assignment

UNIT-V- मात्रादिभिः सह एकान्तवासनिषेधादारभ्य द्वितीयाध्यायः समाप्तिपर्यन्तम् ।
(द्वितीयाध्यायस्य 215 to 249 श्लोकाः)

- ❖ गुरुशुश्रूषाफलम्
- ❖ सन्ध्योपासनमावश्यकम्
- ❖ त्रिवर्गमहत्त्वम्
- ❖ मातापित्राचार्यमहत्त्वम्
- ❖ धर्मोपधर्मभेदः

Class Hours	Instruction Method	Evaluation Method
12 Hours (Teaching)	Black Board PPT, Group Discussion , Review	Class Test, Seminar Assignment

निर्द्धारितग्रन्थः

१. मनुस्मृतिः (मन्वर्थमुक्तावलीसहिता) - चौखम्बासंस्कृतभवन, वाराणसी - 2009

सहायकग्रन्थः

१. याज्ञवल्क्यस्मृतिः (आचाराध्यायः)- चौखम्बासंस्कृतसंस्थान, वाराणसी - 2008

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -1: याज्ञवल्क्यस्मृतेराचाराध्यायस्य (मिताक्षरासहितस्य) आदितो विवाहप्रकरणान्तम्

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. के कं धर्मान् वक्तुं प्रार्थयामासुः ?
 2. विद्यास्थानानि कानि ?
 3. योगीन्द्रो याज्ञवल्क्यः कुत्रासीत् ?
 4. चतुर्वर्णाः के ?
 5. गुरोः धर्मः कः ?
 6. मिताक्षराव्याख्या केन प्रणीता ?
 7. अविप्लुतब्रह्मचर्यो काम् उद्वहेत् ?
 8. कतिप्रकारः विवाहः ?
 9. नामकरणकालः कः ?
 10. महाव्याहृतयः का ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. शौचाचारधर्मान् लिखत ।
 2. ब्राह्मादितीर्थानि आचमनप्रकारं च स्पष्टयत ।
 3. प्राणायामसावित्रीजपप्रकारं समिताक्षरा लिखत ।
 4. अध्याप्याः के समिताक्षरा लिखत ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् । 2 x 10 = 20
1. कन्यादातृक्रमं कन्यादाननियमांश्च लिखत ।
 2. भैक्षचर्याप्रकारः, भोजनप्रकारश्च ।
 3. “अरोगगिणीं भ्रातृमतीमसमानार्षगोत्रजाम्” मिताक्षरया सह विवृणुत ।
 4. “पञ्चमात्सप्तमादूर्ध्वं मातृतः पितृतस्तथा” मिताक्षरया सह विवृणुत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् । 2 x 15 = 30
1. ब्रह्मचारिधर्मप्रकरणोक्तान् विषयान् प्रतिपादयत ।
 2. गर्भाधानाद्युपनयनान्तानां संस्काराणां कालान् प्रतिपादयत ।
 3. विवाहभेदान् सलक्षणं प्रतिपादयत ।
 4. षड्विधस्मार्त्तधर्मान् संक्षेपेण विवेचयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -2: कौटलीयार्थशास्त्रस्य प्रथमाधिकरणम्

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. औशनस-बार्हस्पत्ययोर्मते का विद्या: ?
 2. आन्वीक्षिकी नाम का ?
 3. त्रयी-वार्ता-दण्डनीतिषु प्रतिपाद्यं किम् ?
 4. किमर्थमान्वीक्षिकी सर्वविद्यानां प्रदीपः ?
 5. त्रयी कथमौपकारिका: ?
 6. गृहस्थधर्मः कः ?
 7. ब्रह्मचारिणो धर्मः कः ?
 8. वानप्रस्थस्य धर्मः कः ?
 9. परिव्राजकस्य धर्मः कः ?
 10. सर्ववर्णानां साधारणधर्मः कः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत ।** **2 x 5 = 10**
1. वार्तादण्डनीत्योः स्थापनां यथाग्रंथं कुरुत ।
 2. वृद्धसंयोगाध्यायसारं लिखत ।
 3. अरिषड्वर्गत्यागमधिकृत्य लिखत ।
 4. राजर्षिवृत्तं यथाग्रन्थं सम्पादयत ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत ।** **2 x 10 = 20**
1. उपधाधिः अमात्यानां शोधनक्रमं लिखत ।
 2. गूढपुरुषोत्पत्तिप्रकरणं व्याख्यात ।
 3. स्वविषये कृत्याकृत्यपक्षरक्षणं कथमिति विवृणुत ।
 4. परविषये कृत्याकृत्यपक्षोपग्रहः कथमिति लिखत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत ।** **2 x 15 = 30**
1. गूढपुरुषप्रणिधिः ।
 2. मन्त्राधिकारः ।
 3. राजपुत्ररक्षणम् ।
 4. राजप्रणिधिः ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -3: जीमूतवाहनकृतदायभागस्य (आदितोऽष्टमाध्यायपर्यन्तम्)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. दायशब्दे ददाते: किं स्थानम्?
 2. दायशब्दः कुत्र निरूढः ?
 3. दायविभागस्य विभक्तावचवत्वानंगीकारे को हेतुः ?
 4. को नाम दायविभागः ?
 5. ग्रन्थकर्त्रपेक्षया किं स्वत्वकारणं पितृधने ?
 6. किमर्थं पितृनिच्छया तद्धनविभागे पितरि जीवति न अधिकारः ?
 7. देवलः पितृधने पुत्राणां कदा अस्वाम्यमाह ?
 8. पितुः स्वत्वनिवृत्तिहेतवः के ?
 9. याज्ञवल्क्यवचनेन मण्यादीनां कः प्रभुः ?
 10. पोष्यवर्गभरणं पीडनं च कस्य फलस्य साधनम् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. विभागानन्तरागतविभागः ।
 2. विद्याधनम् ।
 3. विभाज्यानि ।
 4. विभागानन्तरजातस्य विभागः ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. अविभाज्यानि ।
 2. स्वत्वम् ।
 3. पितृधनविभागकालः ।
 4. पितामहधनविभागकालः ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत । 2 x 15 = 30
1. स्त्रीधनस्वरूपम् ।
 2. सप्रजस्त्रीधनविभागः ।
 3. अप्रजस्त्रीधनविभागः ।
 4. ज्येष्ठोद्धारः ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -4: याज्ञवल्क्यस्मृतेर्व्यवहाराध्यायस्य(मिताक्षरासहितस्य)आदितः दिव्यप्रकरणान्तम्
[Time 3 Hours] [Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. को नाम व्यवहारः ?
 2. स्मृत्योर्विरोधे कस्मात् न्यायः देयः ?
 3. अर्थशास्त्रात् किं शास्त्रं बलवत् ?
 4. दर्शने प्रत्यये दाने किं वीधीयते ?
 5. कानि दिव्यानि ?
 6. के सभ्याः भवितुमर्हति ?
 7. मिथ्याभियोगिने को दण्डः ?
 8. कदा सद्य एव विवादयेत् ?
 9. पक्षाभासेषु निराबाधो नाम कः ?
 10. उत्तरस्य चातुर्विध्यं लिखत ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. सभारलक्षणम् ।
 2. अस्वामिविक्रयः ।
 3. उपनिधिः ।
 4. आततायिनः ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. कूटसाक्षिणां दण्डविधिं मिताक्षरया विवृणुत ।
 2. आधिमधिकृत्य निबंधमारचयत ।
 3. विषदिव्यविधानं यथाशास्त्रम् विवृणुत ।
 4. दुष्टलक्षणम् मिताक्षरया विवृणुत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं लिखत । 2 x 15 = 30
1. दिव्यमातृका अधिकृत्य यथाग्रन्थं प्रबंधमारचयत ।
 2. व्यावहारलक्षणमुल्लिख्य पादचतुष्टयं प्रतिपादयत ।
 3. ऋणादानप्रकरणोक्तान् नियमान् विवृणुत ।
 4. लेख्यप्रकरणसारं यथाग्रन्थं लिखत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -5: मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः(मन्वर्थमुक्तावलीसहितः)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. का श्रुतिः। का स्मृतिः ?
 2. कः सदाचारः ?
 3. बैजिकं गार्भिकं च पापं कैरपगच्छति ?
 4. निष्क्रमणान्नप्राशनयोः कालः कः ?
 5. चूडाकर्मकालः कः ?
 6. द्विजानां केशान्तसंस्कारकालः कः ?
 7. स्त्रीणां वैदिकसंस्कारः कः ?
 8. यत्र गुरोः निन्दा परिवादो वा भवति तत्र किं कार्यम् ?
 9. ब्रह्मचारिभेदाः के ?
 10. कः साधुभिः बहिष्कार्यः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. गुरुदारेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत्।
 2. गुरुपुत्रेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत्।
 3. धर्मप्रणयानि मुक्तवल्या सह विवृणुत।
 4. जातकर्म-नामकरणसंस्कारयोर्विषये यथाग्रन्थं लिखत।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. इन्द्रियसंयममधिकृत्य यथाशास्त्रम् लिखत।
 2. विप्रादीनां मेखलादिसाधनान्यधिकृत्य मन्वर्थमुक्तवल्या सह विवृणुत।
 3. ब्रह्मावर्तादिदेशान् स्पष्टयत।
 4. ओंकारं मान्यस्थानानि चाधिकृत्य लिखत।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत । 2 x 15 = 30
1. आचमनधर्मान् विलिखत।
 2. ब्रह्मचर्यनियमान् संगृहणीत।
 3. भोजनधर्मान् विवृणुत।
 4. अभिवादनधर्मान् विवृणुत।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -6: याज्ञवल्क्यस्मृतेराचाराध्यायस्य वर्णजातिविवेकप्रकरणादाचाराध्यायसमाप्तियावत्
[Time 3 Hours] [Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. ब्राह्मणात् क्षत्रियायामुत्पन्नः पुत्रः कः ?
 2. वैश्यात् शूद्रायां जातः कः ?
 3. के अनुलोमजाः ?
 4. के महामखाः ?
 5. का सुवासिनी ?
 6. ब्राह्मणस्य कानि कर्माणि ?
 7. कः कुशूलधान्यः ?
 8. उपाकर्म कदा भवति ?
 9. मारुतेन के शुध्यन्ति ?
 10. मध्यमसाहसः कतिदण्डात्मकः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. महामखाः ।
 2. एकोद्दिष्टम् ।
 3. उभयतोमुखी गौ ।
 4. राज्याङ्गानि ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् । 2 x 10 = 20
1. अप्रतिलोमजातीः मिताक्षरादिशा विवृणुत ।
 2. अभक्षाणि प्रतिपादयत ।
 3. भूशुद्धिप्रकारं विलिख्य नित्यशुद्धान् विवृणुत ।
 4. राज्याङ्गानि प्रतिपाद्य राज्ञो व्यवहारदर्शनविधिं प्रतिपादयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् । 2 x 15 = 30
1. गृहस्थधर्मान् संक्षेपेण प्रतिपादयत ।
 2. अनध्यायान् प्रतिपादयत ।
 3. श्राद्धस्य स्वरूपं कालञ्च प्रतिपाद्य श्राद्धभेदान् निरूपयत ।
 4. राजधर्मान् प्रतिपादयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -7: जीमूतवाहनकृतदायभागस्य (नवमाध्यायतो ग्रन्थसमाप्तिं यावत्)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. अक्रमोढासुतः कः ?
 2. वृषलीशब्दस्य कोऽर्थः ?
 3. ब्रह्मदायशब्दस्य कोऽर्थः ?
 4. कति दायदवान्धवाः ?
 5. अपुत्रस्य मृतस्य धने सर्वप्रथमं कस्याधिकारः ?
 6. संसृष्टशब्दस्य कोऽर्थः ?
 7. सब्रह्मचारीति शब्देन को बोध्यते ?
 8. वानप्रस्थस्य धनं को नयति ?
 9. का भुजिष्या ?
 10. यौतकधने पुत्रस्याधिकारोऽस्ति न वा ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. अनुलोमजाः ।
 2. क्षेत्रजः ।
 3. विपर्यस्तपुत्रा ।
 4. एकतीर्थी ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. द्वादशविधेषु पुत्रेषु पुत्रिकापुत्रस्य स्वरूपं भेदांश्च प्रतिपादयत ।
 2. अपुत्रमृतधने भ्रात्राधिकारं साधु प्रपञ्चयत ।
 3. विभागसन्देहे तन्निराकरणोपायान् विवृणुत ।
 4. वानप्रस्थयतिब्रह्मचारिणां धनेऽधिकारिणो निरूपयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत । 2 x 15 = 30
1. एकपितृकाणां सवर्णानुलोमपरिणीतस्त्रीजातानां पुत्राणां विभागप्रकारं निर्दिशत ।
 2. अपुत्रधनाधिकारिणो यथाग्रन्थं निर्दिशत ।
 3. संसृष्टधनविभागप्रकारं यथाग्रन्थं विवृणुत ।
 4. दायभागग्रन्थस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -8: कमलाकरभट्टकृतनिर्णयसिन्धो : प्रथमपरिच्छेद :

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. हेमाद्रिमतेऽब्दः कतिविधः ?
 2. कति संक्रान्तयः ?
 3. षडशीतिसंक्रान्तयः काः ?
 4. विष्णुपदसंक्रान्तिषु कः पुण्यकालः ?
 5. सिंहसंक्रान्तौ किं दानं कर्तव्यम् ?
 6. निशीथे संक्रमणे कदा पुण्यकालः ?
 7. विवाहादौ कीदृशो मासो ग्राह्यः ?
 8. का शुद्धातिथिः ?
 9. नक्तव्रतस्य कः मुख्यकर्मकालः ?
 10. एकादश्यां भोजने किं प्रायश्चित्तम् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी देया ।** **2 x 5 = 10**
1. पक्षः
 2. नक्तम्
 3. एकभक्तम्
 4. विनायकव्रतम्
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 10 = 20**
1. मासभेदान् प्रतिपाद्य तेषमुपयोगं लिखत ।
 2. क्षयमासस्य स्वरूपमुपयोगञ्च विवृणुत ।
 3. युग्मवाक्यमुल्लिख्य व्याख्यात ।
 4. एकादश्या अष्टादशभेदान् प्रदर्शयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 15 = 30**
1. कालस्य षोढाभेदान् निर्दिश्याब्दानामुपयोगं कमलाकरदिशा प्रतिपादयत ।
 2. संक्रान्तिभेदान् प्रदर्श्य तत्र पुण्यकालान् निर्दिशत ।
 3. मलमासस्य स्वरूपं विलिख्य तत्र वर्ज्यावर्ज्यं विचारयत ।
 4. इष्टेः कालान् निरूपयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -9: याज्ञवल्क्यस्मृतेर्व्यवहाराध्यायस्य दायभागप्रकरणाद् व्यवहाराध्यायसमाप्तिं यावत्
[Time 3 Hours] [Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. दायशब्दस्य कोऽर्थः ?
 2. किं नाम स्वत्वम् ?
 3. दायः कतिविधः ?
 4. कति वित्तागमा धर्म्या ?
 5. ज्येष्ठस्य कियानुद्धारः ?
 6. यागशब्देन किं बोध्यते ?
 7. कतिविधः पुत्रः ?
 8. दत्तकः कस्मै पिण्डं ददाति ?
 9. शुश्रूषकः कतिविधः ?
 10. सेतुः कतिविधः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. संविभागः ।
 2. निरंशकाः ।
 3. शुल्कम् ।
 4. नाणकपरीक्षा ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. जन्मना स्वत्वमिति मिताक्षरादिशा साधयत ।
 2. विद्याधनस्य स्वरूपं प्रतिपादयत ।
 3. संसृष्टधनविभागप्रकारं यथाग्रन्थं विवृणुत ।
 4. सीमाभेदान् ग्रन्थोक्तदिशा प्रदर्शयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं लिखत । 2 x 15 = 30
1. स्वत्वस्य स्वरूपमुल्लिख्य तद्धेतून् सोदाहरणं प्रदर्शयत ।
 2. अविभाज्यधनानि मिताक्षरादिशा प्रतिपादयत ।
 3. स्त्रीधनभेदान् तदधिकारिणश्च निरूपयत ।
 4. स्तेयसाहसयोर्भेदं निरूप्य तत्र दण्डव्यवस्थां विमृशत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -10: मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः (मन्वर्थमुक्तावलीसहितः)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. का श्रुतिः । का स्मृतिः ?
 2. कः सदाचारः ?
 3. बैजिकं गार्भिकं च पापं कैरपगच्छति ?
 4. निष्क्रमणान्नप्राशनयोः कालः कः ?
 5. चूडाकर्मकालः कः ?
 6. द्विजानां केशान्तसंस्कारकालः कः ?
 7. स्त्रीणां वैदिकसंस्कारः कः ?
 8. यत्र गुरोः निन्दा परिवादो वा भवति तत्र किं कार्यम् ?
 9. ब्रह्मचारिभेदाः के ?
 10. कः साधुभिः बहिष्कार्यः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत ।** **2 x 5 = 10**
1. गुरुदारेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत् ।
 2. गुरुपुत्रेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत् ।
 3. धर्मप्रणयानि मुक्तवल्या सह विवृणुत ।
 4. जातकर्म-नामकरणसंस्कारयोर्विषये यथाग्रन्थं लिखत ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत ।** **2 x 10 = 20**
1. इन्द्रियसंयममधिकृत्य यथाशास्त्रम् लिखत ।
 2. विप्रादीनां मेखलादिसाधनान्यधिकृत्य मन्वर्थमुक्तवल्या सह विवृणुत ।
 3. ब्रह्मावर्तादिदेशान् स्पष्टयत ।
 4. ओंकारं मान्यस्थानानि चाधिकृत्य लिखत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबन्धरूपेण लिखत ।** **2 x 15 = 30**
1. आचमनधर्मान् विलिखत ।
 2. ब्रह्मचर्यनियमान् संगृहणीत ।
 3. भोजनधर्मान् विवृणुत ।
 4. अभिवादनधर्मान् विवृणुत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -11: याज्ञवल्क्यस्मृतेः प्रायश्चित्ताध्यायस्य आदितोऽध्यात्मप्रकरणं यावत्

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. प्रायश्चित्तं नाम किम् ?
 2. अशौचपदस्य दानाद्ययोग्यत्वार्थस्वीकारे का हानिः ?
 3. ऊनद्विवर्षमृतं किं कुर्यात् ?
 4. मृतस्योदकदानकालः मन्त्रश्च कः ?
 5. केषां मृतानां कामोदकं दद्यात् ?
 6. के उदकदानं न कुर्युः ?
 7. के नाशौचोदकभाजनाः ?
 8. नारायणबलिः किमर्थं क्रियते ?
 9. पित्रादिमरणे किमर्थं न रोदितव्यम् ?
 10. प्रोषितजन्ममरणे कतिदिनमशौचम् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत ।** **2 x 5 = 10**
1. गर्भस्त्रावाशौचं मिताक्षरोक्तं विलिखत ।
 2. विष्णुपुराणोक्तं नारायणबलिस्वरूपं लिखत ।
 3. “वैतानौपासनाः कार्याः क्रियाश्चश्रुति चोदनात्” मिताक्षरया विवृणुत ।
 4. “अन्तराजन्ममरणे शेषाहोभिर्विशुध्यति” विवृणुत ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत ।** **2 x 10 = 20**
1. विज्ञानेश्वरोक्तमाशौचलक्षणं विशदयत ।
 2. सपिण्डानां मरणाशौचं व्यवस्थापयत ।
 3. आत्मनः शरीरग्रहणप्रकारमुपवर्णयत ।
 4. यतिपात्राणि तत्शुद्धिप्रकारश्च प्रतिपादयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत ।** **2 x 15 = 30**
1. “आत्मनस्तु जगत्सर्वं जगतश्चात्मसंभवः” यथाशास्त्रं विवृणुत ।
 2. परिव्राजकधर्मान् संगृह्य ।
 3. आपद्धर्मान् लिखत ।
 4. वानप्रस्थधर्मान् संगृहणीत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -12: माधवाचार्यप्रणीतकालमाधवस्य (आदितोऽष्टमीतिथिनिरूपणं यावत्)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. संवत्सरः कतिविधः ?
 2. चान्द्रसंवत्सरः कतिदिनात्मकः ?
 3. शांख्यशास्त्रे कति तत्त्वानि स्वीकृतानि ?
 4. शैवागममते कति तत्त्वानि ?
 5. मलमासः कतिदिनात्मकः ?
 6. एकभक्तस्य कः मुख्यकर्मकालः ?
 7. रम्भातृतीया पूर्वविद्धा परविद्धा वा ?
 8. नक्तव्रतस्य कः मुख्यकर्मकालः ?
 9. पार्वणश्राद्धस्य कः मुख्यकर्मकालः ?
 10. जयन्तीव्रते किं नक्षत्रं निमित्तम् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी देया ।** **2 x 5 = 10**
1. क्षयमासः
 2. पक्षः
 3. अयाचितव्रतम्
 4. विनायकव्रतम्
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 10 = 20**
1. मलमासस्य स्वरूपमुल्लिख्य तस्यागमनकालं पर्यालोचयत ।
 2. तिथेः स्वरूपं प्रदर्श्य तद् भेदान् प्रतिपादयत ।
 3. एकोद्दिष्टश्राद्धस्य स्वरूपं कालञ्च यथाविधि प्रदर्शयत ।
 4. प्रतिपदि दानव्रतानि विशदयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 15 = 30**
1. युगमवचनमुल्लिख्य व्याख्याय च तेन सह कर्मकालवचनबाधे व्यवस्थां प्रतिपादयत ।
 2. कालभेदान् प्रदर्श्य तेषामुपयोगं माधवोक्तदिशा प्रदर्शयत ।
 3. कालविषयेऽभाववादिनां मतानि समुपस्थाप्य माधवाचार्यदिशा खण्डयित्वा कालतत्त्वमुपस्थापयत ।
 4. जयन्ती-जन्माष्टमीव्रतयोरैक्यं भेदो वेति सयुक्तिकं विवेचयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -13: गौतमधर्मसूत्रम् (सम्पूर्णम्)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. पञ्च व्याहृतयः काः ?
 2. गुरोः पादोपग्रहणकालाः के ?
 3. गुरूपसदनं कथं कार्यम् ?
 4. धर्ममूलानि कानि ?
 5. कथमाचामेत् ?
 6. शिष्यशिष्टिः केन साधनेन कार्या ?
 7. कति वर्षाणि ब्रह्मचर्यं चरेदेकवेदे ?
 8. कः गुरूणां श्रेष्ठः ?
 9. ब्राह्मविवाहस्वरूपं किम् ?
 10. किं नाम पतनम् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत ।** **2 x 5 = 10**
1. द्रव्यशुद्धिप्रकारं लिखत ।
 2. नैष्ठिकब्रह्मचारिधर्मान् स्पष्टयत ।
 3. वैखानसधर्मा के विवृणुत ।
 4. दानस्य फलम् ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत ।** **2 x 10 = 20**
1. भिक्षुधर्मान् विवृणुत ।
 2. आपद्धर्मान् संगृह्य लिखत ।
 3. स्नातकव्रतानि संगृहणीत ।
 4. प्रायश्चित्तधर्मान् संगृहणीत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत ।** **2 x 15 = 30**
1. ब्रह्मचर्यनियमाः ।
 2. पञ्चमहायज्ञधर्माः ।
 3. व्यवहारधर्माः ।
 4. श्राद्धधर्माः ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -14: मीमांसापरिभाषा (कृष्णयज्वकृता) सम्पूर्णा

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. को नाम धर्मः ?
 2. किं नाम ब्राह्मणम् ?
 3. विधिः कतिविधः ?
 4. कर्म कतिविधम् ?
 5. अनुवादो नाम कः ?
 6. लिङ्गं नाम किम् ?
 7. भावनात्वं नाम किम् ?
 8. परिसंख्या कतिदोषान्विता ?
 9. चित्रया यजेत पशुकामः इत्यत्र चित्रापदं किं नामधेयम् ?
 10. अर्थवादः कतिविधः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत ।** **2 x 5 = 10**
1. वेदत्रैविध्यम् ।
 2. श्रुत्यादीनां संनिपाते बलाबलम् ।
 3. वेदस्य अलौकिकार्थबोधकत्वम् ।
 4. धर्मस्य परस्परं भेदकानि प्रमाणानि ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत ।** **2 x 10 = 20**
1. विधित्रैविध्यम् ।
 2. काम्यकर्मणः त्रैविध्यम् ।
 3. नामधेयनिमित्तानि ।
 4. विरुद्धत्रिकविचारः ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत ।** **2 x 15 = 30**
1. श्रुतिलिङ्गादि षट् प्रमाणानि ।
 2. अर्थवादविचारः ।
 3. विधेः विधायकत्वविचारः ।
 4. प्रमेयविचाराणां प्रतपाद्यक्रमनिरूपणं प्रतिपादयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -15: मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः (मन्वर्थमुक्तावलीसहितः)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. का श्रुतिः । का स्मृतिः ?
 2. कः सदाचारः ?
 3. बैजिकं गार्भिकं च पापं कैरपगच्छति ?
 4. निष्क्रमणान्नप्राशनयोः कालः कः ?
 5. चूडाकर्मकालः कः ?
 6. द्विजानां केशान्तसंस्कारकालः कः ?
 7. स्त्रीणां वैदिकसंस्कारः कः ?
 8. यत्र गुरोः निन्दा परिवादो वा भवति तत्र किं कार्यम् ?
 9. ब्रह्मचारिभेदाः के ?
 10. कः साधुभिः बहिष्कार्यः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. गुरुदारेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत् ।
 2. गुरुपुत्रेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत् ।
 3. धर्मप्रणयानि मुक्तवल्या सह विवृणुत ।
 4. जातकर्म-नामकरणसंस्कारयोर्विषये यथाग्रन्थं लिखत ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. इन्द्रियसंयममधिकृत्य यथाशास्त्रम् लिखत ।
 2. विप्रादीनां मेखलादिसाधनान्यधिकृत्य मन्वर्थमुक्तवल्या सह विवृणुत ।
 3. ब्रह्मावर्तादिदेशान् स्पष्टयत ।
 4. ओंकारं मान्यस्थानानि चाधिकृत्य लिखत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत । 2 x 15 = 30
1. आचमनधर्मान् विलिखत ।
 2. ब्रह्मचर्यनियमान् संगृहणीत ।
 3. भोजनधर्मान् विवृणुत ।
 4. अभिवादनधर्मान् विवृणुत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -16: याज्ञवल्क्यस्मृतेः प्रायश्चित्ताध्यायस्य प्रायश्चित्तप्रकरणात् ग्रन्थसमाप्तिं यावत्

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. ब्रह्महा कां योनिं प्राप्नोति ?
 2. कुनखी भूत्वा को जायते ?
 3. कोऽतिरिक्ताङ्गो भवति ?
 4. यानं हत्वा किं भूत्वा जायते ?
 5. दीपहर्ता किं भवति परजन्मनि ?
 6. के महापातकिनः ?
 7. सुवर्णशब्दस्य कोऽर्थः ?
 8. प्रयोजकः कतिविधः ?
 9. मार्जारवधे किं प्रायश्चित्तम् ?
 10. चान्द्रायणं कतिविधम् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. नरकाः ।
 2. अतिपातकम् ।
 3. शिशुचान्द्रायणम् ।
 4. यवमध्यचान्द्रायणम् ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. प्रायश्चित्तमकुर्वाणः कां गतिं प्राप्नुवन्ति ।
 2. सुरापानसमानि पापानि कानि विवृणुत ।
 3. स्त्रीवधप्रायश्चित्तं निर्णयत ।
 4. अवकीर्णप्रायश्चित्तं यथाग्रन्थं निरूपयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घतरोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत । 2 x 15 = 30
1. महापातकानि निर्दिश्य ब्रह्मवधप्रायश्चित्तं विवृणुत ।
 2. कर्मविपाकान् निरूपयत ।
 3. गोवधप्रायश्चित्तं याज्ञवल्क्योक्तदिशा प्रतिपादयत ।
 4. कृच्छ्रव्रतभेदान् सलक्षणं प्रतिपादयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -17: कालमाधवग्रन्थस्य नवमीतिथिनिरूपणाद् ग्रन्थसमाप्तिं यावत्

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. रामनवमी कदा पाल्यते ?
 2. का संकीर्णैकादशी ?
 3. काम्योपवासे प्रतिनिधिर्विद्यते न वा ?
 4. व्रतवासरे किं वर्जयेत् ?
 5. अनन्तव्रत कदा क्रियते ?
 6. अमाशब्दस्य कति अर्थाः ?
 7. सङ्गवशब्दस्य कोऽर्थः ।
 8. कानि ध्रुवनक्षत्राणि ?
 9. का गजच्छाया ?
 10. कुहूकालः कियान् ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी देया ।** **2 x 5 = 10**
1. चैत्रशुक्लनवमी
 2. विकल्पः
 3. अतिवेधः
 4. उपवासे प्रतिनिधयः
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 10 = 20**
1. रामनवमीव्रतस्य कालनिर्णयं कुरुत ।
 2. अरुणोदयवेधस्य भेदान् प्रतिपादयत ।
 3. अमावास्याशब्दस्य बहुधा व्युत्पत्तिं ग्रन्थदिशा विचारयत ।
 4. इष्टेः स्वरूपं विचार्य प्रकृतीष्टेः कालं विवेचयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 15 = 30**
1. स्मार्तवैष्णवभेदेन एकादश्युपवासं व्यवस्थापयत ।
 2. शिवरात्रिव्रते ग्राह्यातिथिं निरूपयत ।
 3. संक्रान्तिभेदान् प्रदर्श्य तासु पुण्यकालं निरूपयत ।
 4. अनन्तव्रतस्य स्वरूपं प्रतिपाद्य तस्य कर्मकालं निरूपयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -18: जैमिनीयन्यायमालास्तिरस्य विंशत्यधिकरणानि

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. द्वादशलक्षणीत्यनेन किं बोध्यते ?
 2. अष्टकापदेन किं बोध्यते ?
 3. अर्थवादशब्दस्य कोऽर्थः ?
 4. श्वेतमालभेत इत्यत्र श्वेतशब्देन किं बोध्यते ?
 5. प्राजापत्ययागे कानि द्रव्याणि ?
 6. किमर्थं वाजपेययागो विहितः ?
 7. उत्पन्नशिष्टं किम् ?
 8. द्वादशकपाल इत्यस्य कोऽर्थः ?
 9. स्तपतिशब्दस्य कोऽर्थः ?
 10. वैश्वदेवपर्वाणि कति यागः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी देया ।** **2 x 5 = 10**
1. वेदस्यापौरुषेयत्वम्
 2. श्रुतिप्रमाणम्
 3. गुणविधिः
 4. उत्पत्तिशिष्टम्
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 10 = 20**
1. वेदानां प्रमाण्यं विचारयत ।
 2. स्मृतेरपेक्षया श्रुतेः प्रावल्यं विचारयत ।
 3. होलाकाधिकरणस्य तात्पर्यं विचारयत ।
 4. चित्रापदस्य गुणत्वं कर्मनामत्वं वेति प्रतिपादयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 15 = 30**
1. वेदप्रामाण्याधिकरणं माधवोक्तदिशा प्रतिपादयत ।
 2. अर्थवादानां प्रामाण्यं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।
 3. उद्भिदा यजेत पशुकाम इत्यत्र उद्भिद् शब्दस्य कर्मनामत्वं प्रतिपादयत ।
 4. ज्योतिराधिकरणमाधारीकृत्य संज्ञया कर्मभेदं निरूपयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -19: आधुनिकहिन्दुविधिः

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

-
- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् ।** **10 x 1 = 10**
1. बौद्धानां हिन्दुत्वमस्ति न वा ?
 2. हिन्दूत्तराधिकारविधिः कदा प्राचलत् ?
 3. के पूर्णरक्तजाः ?
 4. के आत्मबन्धवः ?
 5. किं नाम उत्तराधिकारिस्वत्वम् ?
 6. कग्नेट् इत्यस्य कोऽर्थः ?
 7. को द्व्यामुष्यायणः ?
 8. दत्तक-पालकयोर्मध्ये वयोव्यवधानं कियत् ?
 9. विवाहार्थं न्यायालयस्यानुमतिरपेक्ष्यते न वा ?
 10. कस्याश्चित् स्त्रियाः विवाहविच्छेदेऽधिकारोऽस्ति न वा ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी देया ।** **2 x 5 = 10**
1. आग्नेट्
 2. अवैधविवाहः
 3. उत्तरजिविस्वत्वम्
 4. प्रतिलोमजाः
- III. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 10 = 20**
1. के हिन्दव इति कथ्यन्ते ? हिन्दुविधेरमूलधारान् प्रतिपादयत ।
 2. हिन्दुविवाहविधौ विवाहविच्छेदमालोचयत ।
 3. दत्तकस्य वयोवस्थामालोचयत ।
 4. प्रथमश्रेणीदायादानुपस्थापयत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोरुत्तरं देयम् ।** **2 x 15 = 30**
1. आधुनिकहिन्दुविधेरुत्पत्तिं क्रमिकविकाशञ्च प्रदर्शयत ।
 2. हिन्दुविवाहविधिमालोचयत ।
 3. हिन्दूत्तराधिकारविधिं सम्यग् विवृणुत ।
 4. दत्तकग्रहणविधेरुपरि मिताक्षरायाः प्रभावं पर्यालोचयत ।

National Sanskrit University, Tirupati
Department of DHARMASHASTRA
Acharya Model Question Paper

Paper -20: मनुस्मृतेर्द्वितीयोऽध्यायः (मन्वर्थमुक्तावलीसहितः)

[Time 3 Hours]

[Max Marks: 70]

- I. एकेन शब्देन वाक्येन वा सर्वेषां प्रश्नानामुत्तरं देयम् । 10 x 1 = 10
1. का श्रुतिः । का स्मृतिः ?
 2. कः सदाचारः ?
 3. बैजिकं गार्भिकं च पापं कैरपगच्छति ?
 4. निष्क्रमणान्नप्राशनयोः कालः कः ?
 5. चूडाकर्मकालः कः ?
 6. द्विजानां केशान्तसंस्कारकालः कः ?
 7. स्त्रीणां वैदिकसंस्कारः कः ?
 8. यत्र गुरोः निन्दा परिवादो वा भवति तत्र किं कार्यम् ?
 9. ब्रह्मचारिभेदाः के ?
 10. कः साधुभिः बहिष्कार्यः ?
- II. कयोश्चिद् द्वयोर्लघूत्तरं लिखत । 2 x 5 = 10
1. गुरुदारेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत् ।
 2. गुरुपुत्रेषु शिष्यस्य वृत्तिः कथं भवेत् ।
 3. धर्मप्रणयानि मुक्तवल्या सह विवृणुत ।
 4. जातकर्म-नामकरणसंस्कारयोर्विषये यथाग्रन्थं लिखत ।
- III. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं लिखत । 2 x 10 = 20
1. इन्द्रियसंयममधिकृत्य यथाशास्त्रम् लिखत ।
 2. विप्रादीनां मेखलादिसाधनान्यधिकृत्य मन्वर्थमुक्तवल्या सह विवृणुत ।
 3. ब्रह्मावर्तादिदेशान् स्पष्टयत ।
 4. ओंकारं मान्यस्थानानि चाधिकृत्य लिखत ।
- IV. कयोश्चिद् द्वयोर्दीर्घोत्तरं प्रबंधरूपेण लिखत । 2 x 15 = 30
1. आचमनधर्मान् विलिखत ।
 2. ब्रह्मचर्यनियमान् संगृहणीत ।
 3. भोजनधर्मान् विवृणुत ।
 4. अभिवादनधर्मान् विवृणुत ।